

ACTIVEREND LESGEVEN

Uit liefde voor het vak

Als docent wil je jouw lesstof zo goed mogelijk overdragen. Maar hoe pak je dat aan? Niet door van studenten te eisen dat ze de hele les stilzitten en met volle aandacht naar je luisteren. Dat is vaak moeilijk voor elkaar te krijgen. En zelfs als het lukt, is de leeropbrengst hoger als je 'activerend' lesgeeft. Deze lesbrief vertelt je wat dat inhoudt én hoe je het in de praktijk brengt.

WAT IS 'ACTIVEREND LESGEVEN'?

Alles wat je doet om je studenten actief bezig te laten gaan met de lesstof. Dat kan fysiek zijn, bijvoorbeeld door ze via een spelopdracht letterlijk in beweging te brengen. Ze gaan dan de interactie aan met mensen of dingen in hun omgeving. Maar je kunt ze ook minder fysiek activeren. Bijvoorbeeld door te vragen naar hun mening over iets in de lesstof. Door ze deze stof in hun eigen woorden **te laten samenvatten**. Of door een probleem te poneren, studenten aan het begin van de les te vragen wat zij denken dat de oplossing is, het probleem vervolgens samen te behandelen en ze aan het eind van de les te vragen of ze nog steeds achter hun eerste oplossing staan. Wat hebben ze geleerd? Zouden ze iets anders doen?

WAAROM IS ACTIVEREND LESGEVEN BELANGRIJK?

Door je studenten met de lesstof aan de slag te laten gaan, hebben ze daar meer aandacht voor, nemen ze die sneller op en onthouden ze haar beter. Hun betrokkenheid bij de stof neemt toe én ze vinden je lessen vaak leuker, waardoor ze deze met meer motivatie blijven volgen, opener staan voor jouw uitleg en langer concentratie kunnen opbrengen. Dit alles kan hun uiteindelijke leerresultaten aanzienlijk verbeteren. En dat verhoogt weer hun kansen op de arbeidsmarkt.

LEERDOEL De student oefent met contact maken.

AANTAL STUDENTEN

Bij het activerend lesgeven kun je iedereen aan het werk zetten. Je kunt alle studenten daarbij dezelfde werkvorm geven of diverse werkvormen verdelen over de groep. Het is ook mogelijk om van dezelfde werkvorm verschillende niveauvarianten uitdelen; eenvoudigere en lastigere.

TIJDSDUUR

De tijdsduur voor activerend lesgeven hangt af van de kennis en/of vaardigheid die je studenten wilt laten leren. Voor kennis kan één les al voldoende zijn. Voor vaardigheden zijn meerdere (minstens twee) lessen handiger.

WAT IS ER NODIG?

Dat verschilt per werkvorm. Maar altijd jouw uitleg van die werkvorm (wat ze gaan doen, hoe en waarom) en het materiaal dat ze hiervoor nodig hebben.

**VOORBEELD:
LEER CONTACT MAKEN**

Voor zorgverleners is het essentieel om goed contact te maken met zorgvragers: met volle aandacht, een luisterend oor, geïnteresseerde vragen en het vermogen door te vragen. Hoe kunnen studenten leren om echt contact te maken? Bijvoorbeeld door het eerst in de les te oefenen en daarna in de praktijk.

In de les

De docent laat studenten die net stage lopen bijvoorbeeld actief aan de slag gaan met vragen stellen. Hiervoor deelt hij hen op in tweetallen en plaatst hij elk tweetal in drie verschillende settings. In elke setting moeten ze elkaar dan begin- en vervolgvragen stellen.

Setting 1: De studenten zitten tegenover elkaar zonder materialen. Hiervoor zijn alleen stoelen en tafels nodig.

Setting 2: Zij voeren een gesprek tijdens het uitvoeren van een creatieve activiteit. Hiervoor zijn A4'tjes en stiften of kleurpotloden handig, zodat ze tijdens het contact maken kunnen tekenen.

Setting 3: Zij voeren een gesprek terwijl ze samen door het schoolgebouw lopen. Hiervoor zijn geen materialen nodig.

De studenten kunnen eventueel gebruikmaken van gesprekskaartjes met suggesties voor vragen. Dat kan helpen als zij het moeilijk vinden om uit zichzelf een gesprek op gang te brengen. Na afloop van de gesprekken evalueren ze deze met elkaar. Ze bespreken dan bijvoorbeeld wat goed ging, wat minder; wat lastig was, wat juist eenvoudig; welke setting het meest beviel, welke het minst; wat beter kon en waar ze voortaan op zouden kunnen letten. In dit evaluatie- en reflectiegesprek zelf oefenen ze eigenlijk wederom met vragen, luisteren en doorvragen.

In de praktijk

Is de les afgerond? Dan gaan de studenten in de praktijk oefenen met vragen stellen, luisteren en geïnteresseerd doorvragen: bijvoorbeeld bij patiënten of cliënten op hun stageplek. In een volgende les bespreken ze klassikaal hoe dat ging.

AAN DE SLAG

Vorbereiding

- Bepaal vóór alles het doel van je les. Wat wil je precies dat studenten leren? Welke kennis of vaardigheid wil je ze laten opdoen? Wat wil je dat ze aan het eind van je les weten of kunnen?
- Ga na welke werkvorm het best past bij dit lesdoel. Kies je bijvoorbeeld voor een bewegingsactiviteit, een online of een offline uitdaging, een interactief groepsspel of een individuele taak? En welke dan specifiek? Niet elke werkvorm is altijd geschikt. Samenvatten kan bijvoorbeeld heel nuttig zijn om duidelijkheid te creëren in een lang, theoretisch verhaal. Maar het is doorgaans niet zo zinvol voor rekenlesstof.
- Zorg dat je opdracht aansluit bij de belevingswereld, het toekomstige beroep én het niveau van je studenten. Je kunt wat dat laatste betreft prima voor kiezen twee of meer versies van de opdracht te maken: van eenvoudig tot lastiger. Zeker als je duidelijk studenten van verschillende niveaus in je klas hebt. Eenvoudigere opdrachten kunnen bijvoorbeeld concreter zijn en meer tussenstappen bevatten.
- Vooruitgang monitoren is belangrijk in onderwijs. Bedenk daarom hoe je gaat checken of studenten het doel van de werkvorm/activeringsopdracht bereikt hebben. Hoe ontdek je of elk van hen de lesstof goed heeft verwerkt? Hoe zorg je precies dat ze laten zien wat ze weten of kunnen?
- Oefen de werkvorm eerst zelf voordat je haar voorlegt aan studenten. Zo ontdek je vaak waar zij misschien tegenop zullen lopen en kun je, als je dat wilt, mogelijke obstakels al bij voorbaat uit de weg ruimen. Ook kun je in je introductie van de werkvorm je eigen voorbeeld eventueel laten zien.
- Zet alvast wat succescriteria voor de opdracht op papier: wanneer kan je zeggen dat de werkvorm goed uitgevoerd is?
- Maak een planning voor je lesuur of lesuren. Hoeveel tijd besteed je aan je introductie (bijvoorbeeld tien minuten)? Hoe lang laat je ze aan de opdracht werken (bijvoorbeeld een kwartier aan het eind van het eerste lesuur en een kwartier aan het begin van het tweede lesuur of langer aaneengesloten)? En hoeveel tijd gebruik je voor het – al dan niet klassikaal – bespreken van de opdracht (bijvoorbeeld de laatste tien minuten van het tweede lesuur)?

RESULTAAT CONTROLEREN

Als je de verworven kennis van studenten wilt checken, kun je bijvoorbeeld een quiz maken. Hierin kunnen zij dan aan het eind van een les hun antwoorden op een digitaal prikbord als Padlet plaatsen of in een bekend programma als Kahoot! invullen. Die antwoorden controleer je als docent. Eén les kan al volstaan om de vooruitgang in kennis te meten. Denk aan kennis over een ziektebeeld: welke symptomen horen daarbij en waar moet je op letten in de behandeling?

Als je de skills van studenten wilt checken, is het handiger om meer lessen in te plannen. Je kunt dan eerst uitleggen wat zij gaan doen en waarom, om hen vervolgens voor het eerst de vaardigheid te laten oefenen. Hier krijgen zij feedback op – van jou en wellicht van elkaar. De volgende les(sen) oefenen ze dezelfde skill weer, bekijk je samen met hen hun ontwikkeling en krijgen ze wederom feedback. Skills kunnen vakspecifiek zijn, maar ook algemener, zoals echt contact maken.

INTRODUCTIE

- Leg kort uit wat de bedoeling is van je les. Welke opdracht krijgen de studenten, waarom, en hoeveel tijd krijgen ze?
- Zorg dat iedereen de opdracht krijgt en de beschikking heeft tot benodigde materialen.
- Laat een voorbeeld zien. Bijvoorbeeld de opdracht zoals jij die in je voorbereiding gemaakt hebt. Doe de werkvorm eventueel ter plekke voor bij studenten die daar behoefte aan hebben. (Als mensen de werkvorm al denken te snappen, kunnen ze direct aan de slag. Zij hoeven niet per se te wachten tot je het hebt voorgedaan.) Of misschien zijn er ook wel online filmpjes die een nog betere indruk geven van je opdracht! Laat die dan zien.
- Stel samen met je studenten succescriteria op voordat ze aan de slag gaan. Wanneer hebben zij de opdracht goed gemaakt?

WERKVORM

- Laat studenten aan de slag gaan.
- Bespreek aan het eind van de les hun resultaten met hen. Laat ze eventueel ook feedback geven op elkaar; klassikaal of in kleinere groepjes.

BLIJVEN LEREN

Deze lesbrief kwam mede tot stand dankzij Shauna Plompen. Zij is op ROC van Flevoland Projectleider Hybride Onderwijs en docent Omgangskunde. In haar eigen lessen zet ze veel activerende, creatieve werkvormen in. Daarnaast is ze zelfstandig ondernemer. Met haar bedrijf Blijven Leren helpt ze leraren en onderwijsteams om met een goed gevoel voor de klas te staan. Dat doet ze via haar **website**, socialmediakanalen, online cursussen, inspiratiesessies en praktische e-books.

